

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Hamar, 09.03.2017

Deres ref:

Vår ref: Sak. nr. 17/1714 - 1
Saksbeh. Hilde Kristin Hansen Tlf. 62544899

Uttalelse RLF - NOU 2016: 17 På lik linje

RLF har gjennomgått «På lik linje» og ønsker å komme med et høringssvar. Vi er meget tilfreds med hva utvalget har lagt til grunn i sitt arbeide.

«Utvalgets forslag tar sikte på å styrke utviklingshemmedes muligheter for frihet, selvbestemmelse og å ivareta sine interesser. Forslagene skal også bidra til at utviklingshemmedes menneskerettigheter blir tydelige og synlige, og får en sentral posisjon i norsk rett.

CRPD er den eneste av de generelle sektoroverskridende Menneskerettskonvensjonene utarbeidet av FN som per dags dato ikke er inkorporert i norsk rett. At visse deler av norsk rett er i strid med konvensjonen bekreftes gjennom utvalgets utredning. For å sikre full ivaretagelse og gjennomføring av menneskerettighetene til personer med utviklingshemming i norsk rett foreslår utvalget:

- At norsk lovverk endres for å sikre samsvar med CRPD (se konkrete forslag under)
- At CRPD inkorporeres i menneskerettsloven.»

Løft 1: Selvbestemmelse og rettsikkerhet.

Det er nødvendig å ta FN-konvensjonen om rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne inn i menneskerettighetsloven. Det er uforståelig at Norge enda ikke har inkorporert CRPD i norsk lov, og det arbeidet må settes i gang.

Utvalget viser til at det norske lovverket ikke sikrer mennesker med utviklingshemming tilstrekkelig støtte til å utøve sin selvbestemmelse ved rettslige handlinger og i økonomiske forhold – noe som er i strid med artikkel 12 i CRPD. Det samme gjelder den lovbestemte adgangen til å gjøre inngrep i utviklingshemmedes rettslige handleevne. Den lovbestemte adgangen til å utøve tvang overfor personer med utviklingshemming etter

Råd for likestilling for funksjonshemmede

BESØK: Parkgata 64, Hamar POST: Pb. 4404, Bedriftssenteret, 2325 HAMAR
TELEFON: 62 54 40 00 E-POST: postmottak@hedmark.org ORG.NR: 942 116 217

www.hedmark.org

helse- og omsorgstjenesteloven, pasient- og brukerrettighetsloven og vergemålsloven er i strid med artikkel 12, 14 og 25 i CRPD.

RLF har en utfordring når det gjelder vergemålsloven, da den har hatt så kort virketid, og med nesten ingen rettspraksis som i seg selv medvirker til dårlig rettsikkerhet for mennesker med utviklingshemming.

Når en ser på de få som klager på vedtak som er blitt fattet i forhold til makt og tvang – og den høye omgjøringsprosenten hos klageorganene, og de mange avvik som blir avdekket ved tilsyn så er det viktig også å se på CRPDs artikkel 5, 12 og 13.

Løft 2: Likeverdig og inkluderende opplæring

Vi støtter mindretallets forslag om avvikling av spesialklasser og spesialskoler.

Dette mener vi og viser til rapporten «Langt igjen» av Jon Erik Finnvold, og Barneombudets nye rapport «Uten mål og mening».

Undervisningstilbudet til elever med utviklingshemming er ikke likeverdig med undervisningen som gis til andre elever (CRPD artikkel 4 og 24), og disse elevene har ikke lik tilgang til eller er inkludert i normalskolen. Dette er uheldig både på kort og lang sikt, og det har konsekvenser for den enkelte med utviklingshemming, men også for samfunnet som helhet. Karriereveiledning må gis alle, uavhengig av funksjonsnivå.

Løft 3: Arbeid for alle

Vi støtter utvalget i det at flere utviklingshemmede vil kunne oppleve nytte og glede av å delta i arbeidslivet. Det betyr at man må begynne å se hver enkelt person som seg, og få en grundig vurdering av sin arbeidsevne og ikke automatisk få uføretrygd på grunn av utviklingshemmingen. Det betinger at NAV har gode ordninger for tett oppfølging over lengre tid, og at utviklingshemmede som er i arbeid, men mottar uføretrygd som hovedinntekt, også har tilgang til systemet med arbeidsreiser.

Løft 4: God helse og omsorg

Vi støtter utvalget i forslaget om nytt første ledd i andre setning bokstav b) i helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1 om Forsvarlighet:

«b) den enkelte pasient eller bruker gis et individuelt tilrettelagt tjenestetilbud.»

Som en konsekvens av denne endringen må også § 2-2 Plikt til forsvarlighet få et tillegg: ..... og slik at den enkelte pasient og bruker gis et helhetlig, koordinert og individuelt tilrettelagt tjenestetilbud.» Det er også her viktig at man som tjenesteyter ser bortfor diagnosen utviklingshemming og ser enkeltindividene hver for seg.

Løft 5: Eget hjem

Igjen støtter vi utvalgets utsagn:

«Utvalgets forslag tar sikte på å bidra til at alle utviklingshemmede får en reell mulighet for et eget hjem basert på egne ønsker og en mulighet til å leve i og være inkludert i samfunnet.»

Det betyr at vi må ha et mylder av boformer, men vi ser i dag at mange kommuner setter sine egne behov for effektivisering av tjenester foran brukernes egne behov. Det betyr boliger i nærhet til omsorgsbaser, som for eksempel sykehjem. Det betyr også at man tøyser grensen for størrelse på boliger. Grenser på 6 boliger tolkes for eksempel som 6 boenheter i hver etasje. For å hindre institusjonalisering nok en gang må det være et absolutt krav til maks størrelse, og at hver av beboerne i bofellesskap får knyttet tjenester opp mot seg selv og ikke til «gruppen». (Se Løft 4, og tillegget om «individuell tilrettelagt tjenestetilbud»).

Løft 6: Kompetanse og kunnskap

Uavhengig av hvilke etat den enkelte er ansatt i, er det viktig at vedkommende har den riktige kompetansen. I skolen skal det være lærere og lærere med spesialpedagogikk som underviser og ikke et flertall av assistenter.

Vi støtter utvalget som anbefaler et grunnkurs for de som skal ansettes i helse- og omsorgssektoren. Tema som:

- Kjennetegn ved utviklingshemming
- Menneskerettighetene
- Selvbestemmelse
- Makt og tvang
- Supplerende kommunikasjon

Dette bør stilles krav til gjennomført grunnkurs før ansatte uten formell kompetanse kan yte tjenester til personer med utviklingshemming. Vi støtter å få spesialpedagogikk inn i grunnutdanningen for lærere, prosjekt for å gi kommunene opplæring i menneskerettighetene generelt og menneskerettighetene for funksjonshemmede spesielt. Her må Fylkesmannen få et spesielt ansvar.

Løft 7: Koordinerte tjenester

Vi støtter utvalgets vurdering om behovet for koordinerte tjenester. Vi mener det er særlig behov for å se på koordineringen mellom NAV og skole, og koordineringen av tjenester etter fylte 18 år.

Løft 8: Målrettet styring

Utvalget viser i rapporten under dette løftet noe som kanskje er hovedproblemet: «Den relasjonelle forståelsen av funksjonshemming ikke alltid blir lagt til grunn i sektorpolitikken. Det innebærer at fokuset ofte rettes mot diagnose og gruppetenking fremfor utfordringer som oppstår mellom individets forutsetninger og samfunnets innretning.»

I tillegg mener vi at mennesker med utviklingshemming blir medisinsk forstått, noe som innebærer medisinske løsninger, med fokus på problemer og utfordringer uten samtidig å se på muligheter.

Vi støtter ikke forslaget om å etablere et nytt fagorgan uavhengig av Bufdir, da vi mener sektoransvaret for alle er viktig. Det å rapportere på måloppnåelse bør være uproblematisk å tillegge de ulike sektorer. Vi har Likestilling og diskrimineringsombudet LDO som er gode på å lage statistikker og som kjenner CRPD – og den type arbeid kan legges dit.

Nytt Løft 9: Aktiv fritid

Under Kapittel 15 Fritid (s. 153) sies det at «Kulturpolitikkenes hovedinnretning er å legge til rette for aktiviteter og tilbud som er åpne og tilgjengelige for alle». Det understrekes at det er en kommunal oppgave å sørge for at utviklingshemmede får et tilrettelagt kultur- og fritidstilbud på lokalt nivå, her nevnes også folke- og skolebibliotekene som viktige arenaer for kommunale aktivitetstilbud.

Det er flere områder som ikke er like godt behandlet eller ikke foreslått tiltak på. RLF vil avslutningsvis peke på følgende områder vi mener må sikres i videre arbeid:

Et nytt løft for å sikre mennesker med utviklingshemming en reell mulighet til ferie og en aktiv og meningsfylt fritid. Økt innsats for å sikre støttekontakter, og eller personlig assistent til alle som har behov for det er et ledd i dette. Ordninger som gjør at de som trenger bistand og oppfølging på ferieturer ikke må dekke dette av egen lomme.

Generelt

Utvalget viser til kommunenes økonomiske begrunnelser for å velge de løsninger de gjør i forhold til mennesker med utviklingshemming. Alle mennesker koster penger i ulike livsfaser. Hvis politikken skal være «Alle skal med» og «Arbeid til alle – jobb nr. 1» så betyr alle alle. Så kan det hende at når en finner ut hvilke muligheter den enkelte person med utviklingshemming har, kan det hende at den enkelte kan klare seg mer på egenhånd – noe som også er regningssvarende i tillegg til mer tilfredsstillende for den enkelte.

Med vennlig hilsen

Terje A Hoffstad
Leder for rådet for likestilling og funksjonshemmede

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.